

LS 0132

Lennart Setterdahl: Det är idag den 10 september 1985. Jag sitter tillsammans med Nels Anderson i Jamestown och Du var född 1901, den 25 april, i Norrköping i Östergötland.

Nels Anderson: Ja.

Lennart Setterdahl: Och Du kom hit 1928.

Nels Anderson: Ja.

L: Vad försörjde Dina föräldrar sig på i Norrköping?

Nels: Han var trädgårdsmästare.

L: Rätt i stan?

Nels: Tillhörde stan. Det tillhörde stan så vi bodde halva i stan och halva ute på landet.

L: Så han hade mark.

Nels: Ja. Så vi tillhörde stan på det viset - see. But - landet tillhörde staten, eller stan Norrköping.

L: Så han arrenderade marken?

Nels: Han arrenderar.

L: Och det var stort tillräckligt så han kunde försörja familjen?

Nels: Å ja. Vi var fem pojkar.

L: Fem pojkar?

Nels: Fem pojkar och tre flickor.

L: Jaha.

Nels: Å ja.

L: Det var en stor familj med många munnar att mätta.

Nels: Å ja, men: det gick.

L: Det gick bra. Var Du en utav de äldre?

Nels: Jag den äldsta.

L: Äldsta pojken.

Nels: Å ja. Och jag har bara två bröder kvar, dom andra har dött.

L: Jaså, säger Du det! Flickorna också?

Nels: En syster kvar.

L: En syster - ja.

Nels: Dom andra två har dött.

L: Jaha. Så Du fick börja att hjälpa pappa tidigt?

Nels: Å ja, som liten pojk.

L: Vad var Ditt första arbete där?

Nels: Well - det var 'te plantera rotsaker och så där vidare och plocka bär och plocka äpplen och päron och så där vidare.

L: Hade han blommor också?

Nels: Å ja, många blommor och så gick dom till stan och sålde på torget på lördagarna och onsdagarna också.

L: Och Du var med och torgade också?

Nels: Å ja, Å yes. Å ja.

L: Men Du var stor och stark.

Nels: Å - jag har alltid varit stor och stark.

L: Så Du hade inga svårigheter?

Nels: Neej, jag brukar arbeta som en fullväxt karl - från början, när jag sluta skolan, när jag var tolv år och 'geck bara varannan dag i skolan på den tiden. För vi tillhörde skolan utanför stan see.

L: Och på så vis.

Nels: Ja.

L: Så dom som bodde i stan, dom gick hela veckan då?

Nels: Dom gick hela veckan.

L: Men Du gick varannan dag?

Nels: Varannan dag.

L: Så det var tur för pappa det. Han fick hjälp.

Nels: Ja det var det. Ja.

L: Pappa, var han också stor och kraftig utav sig?

Nels: Han var mycket större än jag.

L: Säger Du det!

Nels: Mycket större än jag.

L: Jaha. Stor och stark.

Nels: Å, yeah.

L: Var han född in i detta arbetet eller?

Nels: Ja, han var född

L: Hans pappa hade också varit trädgårdsmästare?

Nels: No hans pappa var skraddare, men han börja som en liten pojke i en trädgårdsplats, i en trädgård och arbetat som trädgårdsmästare; hjälpare, Du vet.

L: Jaa.

Nels: Och hans pappa var skraddare from the begi.. början.

L: Jaha. Och sedan byggde Din pappa upp det här efter hand?

Nels: Byggde ja. mm.

L: Sen gick Du och läste för prästen, när Du kom i den åldern.

Nels: Å ja. Å jag fick gå till lutherska kyrkan. Läsa framåt.

L: Det var inne i staden Du gick till prästen?

Nels: Å ja. Å yes. Vi tillhörde kyrkan i stan, den lutherska.

L: Vilken församling var det?

Nels: Första lutherska församlingen i Norrköping.

L: Jaha. Stadsförsamlingen?

Nels: Ja, det är stadsförsamling. - Stads. - Ja.

L: Så Din mamma, hon hade åtta barn att ta hand om?

Nels: Å ja.

L: Hon hann inte med att vara ute i arbetslivet?

Nels: Hon hjälpte till också vid början.

L: Med trädgårdsmästeriet?

Nels: Å yes, rensa och plocka bär. Vi hade krusbär och - och - .. körsbär och andra saker.

Dom var små trän som 'di kunde räcka from parken. Och jordagubbar, Du vet. Det var ju ett viktigt arbete - och perenner - och så där vidare.

L: Jaha. Köpte folk grönsakerna på torget när ni kom med dem dit? Ni fick slutsålt?

Nels: Å - varenda gång vi kom.

L: Det var bra kommers?

Nels: Å ja, visst. Vi brukar köra, vara där nere vid torget klockan sju på morron och då måste Du stanna vid en gathörna och vänta tills klockan var sju så kunde Du åka in, inte förut. Och då hade Du en särskild plats på torget.

L: Jaså ingen fick tjuvstarta?

Nels: No no! Det 'geck inte.

L: Vem passade där? Polisen?

Nels: Polisen.

L: Polisen.

Nels: Å ja.

L: Jaså polisen.

Nels: Å ja. Å ja! Så det var ordning på 'et!

L: Det var ordning och reda på torghandlarna!

Nels: Å ja, oh yes!

L: Nu för tiden vet Du ju hur mycket grönsaker folk äter, sallader och sådant.

Nels: Å ja.

L: Åt folk det på **den tiden**?

Nels: Å ja, mycket. Mycket hemma.

L: De gjorde det? Alltså: sallad, spenat,

Nels: Å ja, och spenat och cauliflower, och - Du vet.

L: Ja, ja alltså: blomkål.

Nels: Blomkål - ja. Ja.

L: Men dom åt det inte rått, allt skulle kokas?

Nels: No! Allt skulle kokas. Det var ingen som åt något rått.

L: Ingen åt det rått?

Nels: Noo. Ingenting.

L: Det förekom inte.

Nels: Det enda dom åt som var rått så var det tomatoes. Vi hade tomatoes i en länga som vi satte opp fönster, så vi 'feck dom tidigare på sommaren och reser dom opp den vägen, växte opp.

L: Jaa. Så Du är egentligen en av de få immigranter som hade sett en tomat?

Nels: Ja. Det säger dom.

L: Ja.

Nels: Ja det säger dom att

L: Det var inte vanligt att köpa tomater.

Nels: No. No no. And Du vet; vi hade det i många år innan **jag** lämnade.

L: Ni hade det?

Nels: Å ja, visst.

L: Så stadsborna köpte tomater?

Nels: Å, 'di var galna, dom som hade pengar, dom rika. Dom - dom fattigare, dom brydde sig inte om det däre, för det var inget värde i det, menar dom.

L: Jaså, att det var för dyrt att köpa dem!

Nels: Det var för dyrt att köpa, men också dom tyckte inte om dom. Men dom som var rika, 'di kom Du vet och 'di plockar, 'firsta in på morron, när 'di visste att det var tomatoes.

L: Färskt - jaha.

Nels: Färskare se. Och dom var ju sura tyckte vi, ungdomarna där hemma Du vet.

L: Ja!

Nels: Bröder och systrar. Vi åt dom aldrig!

L: Ni åt aldrig dem?

Nels: No vi åt dom inte!

L: Inte någon smakade dem?

Nels: Nej! Vi smaka dom nån gång och spotta ut dom Du vet och det var hemskt, tyckte vi.

L: Jahaa. Det var Det och det var priset och så var det dåligt på samma gång.

Nels: Å ja.

L: Och det spände man inte pengar på.

Nels: Å - det var riktigt -

L: Så det var läkare, och finare folk?

Nels: Ja bättre folk, som hade lite pengar. 'Di köpte.

L: Svamp sålde inte ni?

Nels: No. No. Vi hade inte.

L: Det plockade dom ute i skogen.

Nels: Oh no, det hade vi aldrig 'någe 'te och göra med. Vi trustade inte svamperna själva se.

L: Nähä.

Nels: Vi såg svampar överallt ikring men ingen utav oss i familjen var värdig och plocka svamp - Du vet. Vi tordes inte det för det var gift i't och så vi prova aldrig det - ser Du.

L: Ni tog ingen chans på det.

Nels: Nä då.

L: Inga kantareller då?

Nels: No. Nä Du.

L: Om man säger: vanligt folk, de åt morötter och gurka, rödbetor och palsternackor.

Nels: Ja. Kålrötter och allt var kokt.

L: Ja. Alla grönsaker var kokta.

Nels: Å yeah. Aldrig kunde Du tänka på att Du var serverad 'någe som inte var kokt.

L: Det finare folket som köpte tomater, tror Du att de åt grönsakerna råa?

Nels: Oh yes, många av dom. Många av dom. Vi kände igen många som ville ha blomkål och så där vidare, så de var riktigt höga, Du vet, som sprack opp lite grann i huvena.

L: Ja.

Nels: Och då cuttade dom - skalade dom av den Du vet och sen hade dom in lite socker och -

L: Salladsdressing eller nånting sånt.

Nels: Ja. Salladsdressing.

L: De åt dem råa?

Nels: De åt dom råa see. Det var kalas för dem. Många sa dom att dom gjorde det, när dom köpte det utav oss - Du vet. Vi undra ju hur dom

L: Det är ju intressant det där!

Nels: Å ja.

L: För Du vet att alla människor, som jag pratar med, de säger alltid; den första tomaten de såg, det var i New York.

Nels: Ja, å ja.

L: De tog ett bit och trodde det var äpple.

Nels: Oh that's it. Ja det är sant! Jag har hört det många gånger också!

L: Så Du är faktiskt en av de få som hade smakat tomat innan.

Nels: Jaa. Och Du vet, då hade vi ju dom långt före, innan 1928.

L: Jaha.

Nels: För jag var ju en ung pojke när jag kommer ihåg dom börja på med glasfönster,

L: Drivbänkar ja.

Nels: drivbänkar och satte opp dem på väggen - så här - in mot solen. De hade en brädvägg som dom satte fönstrena in mot, så det vart hett, och varmt, skulle jag säga.

L: Ja.

Nels: Och då växer dom upp där fort Du vet. Och det fortaste Du kunde få dom 'te växa, ju mera pengar 'feck Du för dom, vet Du.

L: Ja. Din pappa; odlade han ifrån frö?

Nels: O ja! Allting.

L: Och drev fram alla växter?

Nels: Allting. Så hade vi drivbänkar som var flat Du vet,

L: Ja jaa.

Nels: med hästgödsel under.

L: Jaha.

Nels: Som driver upp det.

L: Som driver upp det hastigt.

Nels: Ja. Å ja. Gurkor och sådana där vidare långa gurkor som vi brukar göra, växa Du vet - så där.

L: Lite avlånga, sådana här -

Nels: Ja. Ibland var dom krokiga och ibland var dom

L: raka. Vad eldade ni med vid växthuset?

Nels: Vi hade inga växthus.

L: Inga växthus?

Nels: No.

L: Ni odlade dem på kallbänk då ja.

Nels: Kallbänk och sol. - Well - inte kallbänk, för det hästgödsel det blir inte kallbänk, det blir hett.

L: Det blir hett ja.

Nels: Å ja. Det var så hett så Du kunde knappast lägga det ner mot knäna när Du skulle rensa i fönstrena Du vet.

L: Fick ni det ute hos bönderna då?

Nels: No vi hade hästar och kor också.

L: Å, hade ni det!

Nels: Å ja, vi hade alltsammans; både hästar och kor.

L: Så ni drev stort!

Nels: Å ja, det var rätt så stort.

L: Så pappa hade anställt folk också?

Nels: Å ja, på sommarn när det var riktigt brått.

L: Jahaa.

Nels: När det börja på och växa Du vet, då hade vi ju hjälp.

L: Ja ja.

Nels: Å ja.

L: Du började hjälpa till när Du var tolv tretton år men under den tiden så började Du också spela fotboll.

Nels: Å det gjorde vi ju innan jag var tolv tretton år, så fort en kunde sparka en boll.

L: Var det sporten nummer Ett i Norrköping?

Nels: Å ja. Å yes. Yes. När vi började brukade vi sparka med en trasa som vi knöt ihop och rullade ihop, Du vet och sparka med. Och sedan när vi kunde försöka få tag i så mycket pengar så vi kunde köpa en fotboll; en gammal, Du vet.

L: Jaa.

Nels: Sen nere vid Idrottsparken, där vi brukar spela boll efter, där kunde vi gå och köpa en - den gamla, när matcherna var över - och de var 'halvväges utslitna. Då kunde vi köpa en, lite billigare, se.

L: Jaha.

Nels: Och det var ju fina saker, för det var luft i dem.

L: Under den tid Du bodde hemma: då var det Norrköpingskamraterna och Sleipner?

Nels: Sleipner ja.

L: Det var två lag?

Nels: Ja.

L: Det fanns inga fler fotbollslag?

Nels: No inget som räknades, inte som var räknat.

L: Men Sleipner var det som var mest betydelsefullt på den tiden?

Nels: På 1919; 1917, -18, -19 och -20 och -21, Sleipner var först. Vi vann ju Allsvenskan ja. But vi var först. Jag spela inte med första laget någon gång i fotboll men jag spelade i de andra lagena.

L: Jaha.

Nels: Men jag spela bandy med det första laget när jag var hemma. Vi spela mot Västerås Sportklubb och vi spela i mästerskapet, men vi förlora den gången.

L: I SM?

Nels: Ja. Ja.

L: Jaha. Så Du var med och spelade fotboll med Sleipner, med B-laget då?

Nels: Ja.

L: Dom som skulle ha påfyllning.

Nels: Ja.

L: Ja det blev väl träning mer än en gång i veckan då?

Nels: Å, varenda kväll.

L: Varenda kväll!

Nels: Varenda kväll fick vi lov och träna.

L: Hade ni träning som de har nu för tiden, med riktig tränare?

Nels: Å ja. Ja vi hade en tränare från 'Jugoslavien' på den tiden. Han var där, han var den tränaren som vi hade.

L: Jaha.

Nels: Han visade oss och vi kunde ju inte förstå honom, vad han pratade om, till börja med Du vet. Men när han vart här ett par månader, då började vi och se vad han menade.

L: Jaha.

Nels: Men han var en riktig bollspelare. Han hade vart en första klass centerforward.

L: I Jugoslavien?

Nels: I Jugoslavia - at that time. Och 'di betala mycket pengar, klubben, för honom.

L: Var det allt arbete han gjorde i Norrköping?

Nels: Å ja, det var allt.

L: Han hade inget annat?

Nels: Å no. Han hade ett arbete till vakta spelarna, om kvällarna, när dom 'geck på olika platser: kafé och så där vidare, och om 'di gick ut och slösade med sin kropp, så hade han vaktmästare - som vi kallade det - ett par som han räknar på att 'di kunde vakta spelarna här och där, var 'di 'geck och inte förstörde sig själva, drack eller någonting vidare, eller oppe hela natten.

L: Så han skuggade dem?

Nels: Å ja. Ja, på det viset.

L: Jaha.

Nels: Och särskilt under veckan när vi skulle spela på söndan. När spelarna skulle spela på söndan, då hade han reda på varenda en var 'di var, så 'di inte var ute och reste.

L: Jaså det var hans uppgift.

Nels: Å ja, 'feck han lov och göra.

L: Intresset var stort då? Det var stor publik?

Nels: Å ja, det var riktigt stor publik då på den tiden. Och senare vart det ju mera ändå, för det 'utvigde' ju sina - vad Du kallar -

L: idrottsplaner eller?

Nels: No, olika ligor.

L: Ja ja ja, alltså divisioner?

Nels: Ja divisioner ja, kunde inte tänka. Ja, det var till mycket mera intresse i fotbollen.

L: Slepner, det var laget nummer ett.

Nels: Ja, på **den** tiden.

L: På den tiden ja.

Nels: Mhm.

L: Du spelade fotboll på sommaren och bandy på vintern?

Nels: Ja.

L: Vem hade ni som tränare i bandy?

Nels: De hade en utav sina egna spelare, som har spelat, Keller var en utav dom, som var mera kapten för laget. Han var ju first class spelare. Han spelade ju i världs .. - What do You call them - i fotboll spelar han mästerskapet - världsmästerskapet i laget.

L: Jaså.

Nels: Å ja. Han var den som var ledare för bandyspelarna, den gången.

L: Hur tränade ni för att få upp konditionen? Sprang ni någonting?

Nels: När vi spelade fotboll - ja.

L: Ja.

Nels: Då springer vi runt om plan, på kvällarna.

L: Hade ni gymnastik också?

Nels: Inte gymnastik.

L: Inte det?

Nels: No, men vi fick lov och gå 'te och bada, på steam-bad - steam-bada på fredagkvällen.

L: Ja bastu.

Nels: Bastu. Och då hade vi alltid en ledare med oss, som vaktade oss, så vi satt oppe på den högsta hyllan, 'te det längsta, så vi var **riktigt** utdragna - Du vet - med svett och ångor, så vi somnade däroppe. Men vi var tvungna och sitta däroppe så länge, för vi tried to go down. Om vi börja på och gå ner,

L: Jaa.

Nels: så sa han: "nej, inte ännu. Gå opp igen". Å ja.

L: Det var riktiga straffmetoder!

Nels: Ja det mera för hjälpa oss till bli

L: bli bra ja.

Nels: Ja.

L: Hade ni bra kondition då?

Nels: Å ja.

L: Du kunde springa hur länge som helst?

Nels: Å nästan. Jag tror det. Vi var aldrig

L: Du kunde hålla på 90 minuter i ett sträck under matchen.

Nels: Oh yes. Oh yeh.

L: Vilket var roligast då; bandy eller fotboll?

Nels: Bandy var roligare för det var kvickare.

L: Du tyckte att det var trevligare?

Nels: Å ja. mm.

L: Och skadorna blev inte så stora i bandyn heller.

Nels: Inte så mycket som vid fotboll, för det hände ju sällan att någon vart skadad på bena, break .. broked .. 'brakte' in ett ben eller nånting så där vidare. Det var ju sällan det hände i bandy. Det kunde vara nån gång. Det hände en gång att jag hitta bollen kvickt och den andra spelaren, i motlaget, var emot mig, och han 'feck bollen. Det 'geck för kvickt och det var tänderna flög ut. Men - annars

L: Det är spelets gång.

Nels: Ja det är spelets gång och det var ingen som kunde hjälpa det. Det gick så kvickt allting.

L: Det blir aldrig krav på sånt heller, utan det är sådant som händer.

Nels: Det var bara ordinary.

L: jaa. Det fanns inga försäkringar mot sådant i Sverige?

Nels: Oh no!

L: Utan var och en plåstrade om.

Nels: Vi var skyldiga själva för vad vi gjorde. And the same way if You went. .. Om en spelare gjorde några obehag nånstans, om det hände något, vi fick betala vad vi skadade.

L: Ni fick göra det.

Nels: Å ja. Lagena

L: var ersättningsskyldiga.

Nels: Oh yes!

L: Det förekom lite grand drickande under matcherna?

Nels: Å! Tacka för det!

L: Och ibland så skulle de ha segersupen och förloraren skulle ju dränka sina sorger!

Nels: Yeah.

L: Det var alltid en svans med överallt.

Nels: Å yes.

L: Åkte ni buss till matcherna, eller tåg, eller? -

Nels: Tåg. Buss var sällan.

L: Jaså tåg upp till Västerås då.

Nels: Å ja. Å ja.

L: Vilka lag spelade ni emot i bandy?

Nels: Well. Det var Hammarby och Göteborgs

L: och Nässjö?

Nels: - och Nässjö och Göteborgs Sportklubb, tror jag 'di kallar det, om jag inte glömmer - och - och -

L: Lidköping var inte med?

Nels: No. No Linköping var med.

L: Linköping.

Nels: Linköping - 'di hade två goda lag.

L: Jaså!

Nels: And - så var det ett annat lag nere i Småland, neråt - vad i hela friden - jag glömmer namnet men vi var där en gång och spela, det snögade. Och vi spela ju utsides förstås - på is.

L: Ja.

Nels: And det snögade, så det var riktigt tjock snö och den var den hemskaste bandymatch, jag har 'aldrig spelat. Vi var tvungna och spela hela matchen för folket var där och titta på oss.

L: Jaha. men det var stora publiksiffror?

Nels: Å ja. 'Di var intresserade. Å ja.

L: Så det var intresse på den tiden.

Nels: Oh tacka för det.

L: Så - i varje fall 1928 - eller: före det - då fick Du Amerikafeber. Hur kom det sig?

Nels: No it var inte Amerikafeber really. Det was så dåligt med arbete i Sverige.

L: Ja men hjälpte Du inte Din pappa i hans arbete?

Nels: Ja but dom andra pojkarna kom opp. Det var ju inte nödvändigt för mig. Jag måste ju leva, arbeta och förtjäna något och föda mig själv see.

L: Jaså Du var 28 27 år då?

Nels: Yes! För Du vet: -26

L: Du var inte gift i Sverige då?

Nels: Nej! Nej.

L: Du hade ingen fästmö heller då som Du planerade att gifta Dig med?

Nels: Nej. No no. Så - då var det ett par utav oss kamrater som fick en idé i skallen att vi skulle resa till Amerika och vi fick vänta. Vi satte in en applikation till Stockholm för att bevisa oss att vi ville resa till Amerika Du vet. Och på den tiden så sände dom bara **så många** varje år.

L: En kvota.

Nels: En kvota ja. And vi hade. Vi vänta ett helt år innan vi fick tillfälle till gå.

L: Vad lade Du in som arbetssysselsättning: trädgårdsarbetare eller?

Nels: No. Då arbeta jag i kraftstation. Förut då arbetade jag på byggnader och på olika platser. Jag arbeta i en färgeriaffär even. I en färgerifabrik!

L: I Norrköping?

Nels: I Norrköping, var de färgade goj .. eller yarn, .. eller vad du kallar det.

L: Textilier?

Nels: Ja! Så! Vad som helst till kom opp!

L: Det var dåligt med arbeten?

Nels: Det var **hemskt** Du vet! Du kunde inte köpa ett arbete! på den tiden.

L: Jaha.

Nels: So then, då fick vi tillfälle.

L: Så Du hade exerceerat när Du var 20 år?

Nels: Å ja.

L: Var **var** Du någonstans?

Nels: I Linköping.

L: Linköping.

Nels: Trängen.

L: Trängen.

Nels: Ja sjukvårdsträngen, Du vet.

L: Jaha. Det var ju så många som var rädda för militären.

Nels: Oh yes.

L: Vad berodde det på tror Du?

Nels: Well. 'Di ville inte dito tillsagda vad till göra när 'di go opp och när 'di lägga sig och när till gå - och så där vidare. Vi hatade det där till och börja med. They told: now: Du måste gå opp nu klockan sex och så gå och lägga Dig klockan nio och det var allt och Du går och äta klockan tolv och klockan sju på morron och klockan sex på kvällen. Allt det där Du vet, det hatar vi. Vill inte tänka på.

L: Det tvånget var alltså fränstötande.

Nels: Ja! Ja och sen kunde Du ju inte gå ut när Du var inne i lumpen.

L: Då var Du där.

Nels: Kunde ju inte gå utanför stängs - fence - staketet, utan Du hade permission och Du hade en lapp där visade att Du hade påskrivet från 'di högre officerarna.

L: Och så fick ni göra honnör så fort de visade sig.

Nels: Å ja.

L: Satt Du i burken nån gång?

Nels: Nej. Nej jag klara mig. I don't know hur jag klara mig men jag satt aldrig inne. Men jag nästan fick lov och sätta mig. 'Di fick nästan sätta in mig i burken, för jag ville inte gå ut på marsch en gång och det var en utav pojkar som inte ville gå heller och han sa: "Jag har hört att: om Du tar ett papper, ett tunt papper; silkespapper, och blöter det och lägger på foten och så slår med en gummigalosch så sväller foten opp". Och det gjorde vi. Och vi slapp och gå ut på marsch!

L: Och det gick bra!

Nels: Det gick bra!

L: Foten svullna upp?

Nels: Yeah den svullna opp, like en riktig hög klump.

L: Så det fanns botemedel att ta till.

Nels: Oh yeah. But - det var inte alla som kände igen den vägen - Du ser.

L: Nä.

Nels: Nej.

L: Hur lång var militärtiden? Sex månader?

Nels: Well - det var tre månader först och sen var jag uttagen till reservbefäl, så där fick jag göra tre år. Tre månader, tre år efter.

L: Jaha. Vad tyckte Du, efter att ha genomfört det?

Nels: Å det var inte så farligt, men jag hatade till gå in.

L: Att gå in ja.

Nels: Det var just så tråkigt att marschera och skrika åt dom: Höger Vänster Stopp Gå - and allt det där. Det fick Du lära Dig Du vet och mycket annat. Men det var så tröttsamt.

L: Var det någon som slapp att göra militären?

Nels: Nej.

L: Alla?

Nels: Alla, eller om 'di var sjuka förstås.

L: Men Du kände ingen som slapp undan?

Nels: Oh no. Jag försökte. Min far skrev till Det Kungliga Majestätet och bad att han skulle få ha sin son hemma till hjälpa; för han behövde honom i arbetet, i jordbruket, i trädgårdsarbetet, och sådär vidare. Och det kom ju tillbaka. Nothing då.

L: We need him.

Nels: Yeah.

L: Du sa att det var kamrater ifrån Norrköping som också åkte med till Amerika.

Nels: Ja. Ja det var två andra som åkte med och båda stanna i New York och jag kom till en släkting i New York som väntade på mig. Jag hade skrivit, för jag lånade pengar. Jag hade inga pengar att komma hit, så jag lånade pengar utav dom.

L: Av släktingen i new York?

Nels: Ja. och

L: Var det en faster eller en moster?

Nels: En faster.

L: En faster?

Nels: Ja en faster.

L: Hur länge hade hon varit här?

Nels: Å 'Den, hon hade vart här i många många många år. 'Di kom unga och 'di var gamla då, 70 år gamla nästan, 65 tror jag 'di var, när jag kom och 'di hade vart här sen 'di var unga.

L: Jaha. Och hon skrev inte tillbaka och sa att Du inte skulle komma?

Nels: Oh no. Hon väntade och hon ville att jag skulle stanna där, i New York, var 'di bodde och stanna där, men det var så hemskt mycket röra och mycket bilar och mycket omständigheter. Jag hatade det. Det var för stor stad för mig.

L: Ja.

Nels: Så det kom jag till häpna. Jag hade en släkting i Jamestown också, så där kom jag till Jamestown istället.

L: Jaha. Innan vi kommer in på Jamestown; skickade hon pengar till biljett?

Nels: Å ja!

L: Så den köpte Du i Norrköping då?

Nels: Å ja. Den köpte jag i Norrköping. Jag fick betala den i Göteborg förstås.

L: Jaa. Så Du åkte till Göteborg sen då.

Nels: Ja, vi åkte till Göteborg, så att jag betala biljetten i Göteborg.

L: Hur mycket kostade biljetten då, kommer Du ihåg det?

Nels: 200 - 218 kronor tror jag det var.

L: Enkel biljett?

Nels: Ja enkel biljett, å ja.

L: Och Du hade inga svårigheter när Du gick till prästen och fick ut flyttningsbetyget?

Nels: Å yes.

L: Vad sa prästen till Dig?

Nels: Han sa inte ett ord.

L: Inte det!

Nels: Nej.

L: Han varnade Dig inte?

Nels: Nä då, ingenting.

L: Var det andra som varnade Dig för att Du skulle åka?

Nels: Nej ingen sa det. 'Di alla var i agreement med att vi skulle gå, för att det fanns inget arbete för unga män: 28 år och 27 år och så där vidare. Det var ju ingen utsikt att få något vidare arbete här i Sverige.

L: Så det hade inte hjälpt om Du hade åkt till Stockholm eller Västerås?

Nels: Noo,

L: Lika dåligt?

Nels: Det var mycket värre. Norrköping var ändå en ganska bra arbetsstad, det var mycket som gick an där: verk, kraftstationer och jag arbetade lite grann på en kraftstation där vi byggde och så där vidare i Norrköping men det tog ju slut och sen fanns det ju inget kvar.

Even var jag ute på landet och hjälpte en kontraktare to och bygga en brygga

L: Jaha.

Nels: och fick köra på en veloseped ut där, en 45 minuter det tog mig 'te åka veloseped ut till arbetet.

L: Jaha.

Nels: Så vi försökte allting som vi kunde försöka till göra't!

L: För att få pengar ja.

Nels: Ja, till och försöka och gå runt.

L: Men Du hade inget sparat?

Nels: Nej jag hade inte en enda röd penning - öre.

L: Så pappa fick låna Dig lite pengar då?

Nels: No, jag låna inte utav honom.

L: Inte det?

Nels: Nä då. Jag hade bara vad jag lånade ifrån Amerika.

L: Jaha.

Nels: Och det 'geck.

L: Så inga svenska pengar var med,

Nels: Nä.

L: bara amerikanska!

Nels: Oh yes. Det var amerikanskt.

L: Så; - då åkte Du ner och vilken båt åkte Du på?

Nels: Gripsholm.

L: Gripsholm?

Nels: Ja.

L: När Du lämnade Vinga fyr då, tänkte Du på att Du skulle komma tillbaka och se det igen, Göteborg och -

Nels: No, jag hade ingen aning om det att jag skulle vända.

L: Du tänkte inte på något sådant.

Nels: Jag tänkte aldrig på något. Jag tänkte bara på att jag får ett arbete här och det 'feck jag när jag kom hit.

L: I Jamestown ja.

Nels: Ja.

L: Och Dina kamrater, dom var med då på Gripsholm?

Nels: Ja 'di var med på Gripsholmb but 'di stanna i New York.

L: I New York ja. Träffade ni några andra på båten?

Nels: Well - jag träffa en flicka, som kom ifrån utanför Norrköping, som kom hit till landet - och till Jamestown, menar jag - och hon bodde här i många år, still bor här och hon gifte sig med en av dom här pojkarna här från stan.

L: Jaha.

Nels: Så - det är den enda som jag kan komma ihåg, veta var de **var** ifrån och var 'di kom.

L: Det var en bra överresa, Du hade inga svårigheter?

Nels: Well det var hemskt oväder, stora

L: Vilken tid på året?

Nels: 28 mars.

L: Å i mars, så pass tidigt!

Nels: Ja.

L: Gick Du igenom Ellis Island?

Nels: No no.

L: Inte det!

Nels: Det behövde vi inte då, på **den tiden**.

L: ja så - utan ni kom direkt in.

Nels: Vi kommer direkt. Så min faster stod på bryggan, så hon hade klätt sig med något som jag skulle se. Hon hade skrivit och sagt att: jag har Så och så på mig, så jag skulle känna igen henne. Och hon stod på bryggan där nere med en massa folk och väntade där nere på många. Så jag kunde se henne, så jag vinka och då 'förstog hon. Hon kunde se på mig att jag var en släkting till henne!

L: Det var Din pappas syster?

Nels: Ja min pappas syster.

L: Och Du hade aldrig sett henne förut?

Nels: Nej jag hade aldrig sett henne förr. Men hon kände igen mig och jag kände igen henne, för det var fotografiet vi hade sett, som gamla dagar förut se.

L: Så Då kunde Du säga till att: här kommer pappas pojke, arbetsvillig och klar.

Nels: Ja. Hennes man ville att jag skulle stanna där och arbeta för honom. Han arbetade. Han var en 'supertentare i en fabrik som gjorde .. vad 'di kallar käft... .. I can't even svenskt - ja - för alla maskiner.

L: Axlar och Vevaxlar?

Nels: Axlar och vevaxlar och såna här för stora maskiner, tjocka - såhär en del, för båtar också. Du vet:

L: Var det i Brooklyn eller?

Nels: No det var i New York.

L: I New York.

Nels: Just outside the New York harbour. Well -

L: Var han svensk?

Nels: Å ja, han var född i Sverige. Han kom ifrån 'ett fabrik i Sverige var han var ung och lärde sig järnarbete.

L: Vad hette han?

Nels: Han hette - 'neigel' Nagel

L: Nagel.

Nels: Nagel - 'neigel'.

L: Jaha.

Nels: Ja. Oskar Nagel.

L: Så Du stannade ett par dar med dem då?

Nels: En vecka.

L: En vecka.

Nels: Ja men, jag tyckte inte om .. om...?

L: Omgivningen.

Nels: Omgivningen ja, det är sant.

L: Du gick aldrig med Nagel ner till arbetet?

Nels: Nej! Only! - jag bara såg på hans fotografi, vad han hade tagit i fabriken, men han -. Jag gick med henne och plocka upp honom på .. om kvällarna, för det var långt ifrån var dom bodde, så hon körde bilen och hämta honom. Jag såg fabriken där nere men jag ville inte gå in, för det var för stort. Det var för stort. Jag ville inte gå in.

L: Det var för avskräckande!

Nels: Det var det.

L: För han hade ju naturligtvis skaffat Dig ett jädra fint jobb.

Nels: Å, ja! Han var envis. Han ville låna mig pengar också och allting, to sätta opp en

L: Han ville fixa upp det med en gång.

Nels: Å ja. Jag ville inte se något utav det där!

L: Vad sa Du till faster då? Hon undrade väl vad Du var för **En**, som inte ville ta råd eller anvisningar?

Nels: Well hon visste nog vad jag var ifrån Du vet. Hon kände igen sin bror, hon visste att han ville ta hand om sig själv - och inte ville be om något till någon Du ser. Så hon 'känner igen från början: "Jag undrar inte på att Du ville gå. Jag tycker om att Du skall gå till en small.. mindre plats".

L: För det såg motbjudande ut.

Nels: Ja. För hon visste ju hur Jamestown var.

L: Hon kände till det?

Nels: Å ja. Hon kände till det också.

L: Jaha.

Nels: Hon hade vart här.

L: Så efter en vecka då så satte Du Dig på tåget och

Nels: Ja, åkte hit.

L: Då var Du ensam?

Nels: Ja, å ja.

L: Du var inte rädd då för att ta steget?

Nels: Oh no, det var inget som

L: Vad hade Du med Dig i väskan hemifrån Sverige?

Nels: Well det var lite skjortor och strumpor och en extra kostym och en rock och så där vidare.

L: Inga arbetskläder?

Nels: Nej, inga arbetskläder! Oh no!

L: Så Du åkte lätt.

Nels: Å jag hade inga arbetskläder med mig hit från Sverige. Jag hade 'en plommonstop, det glömmer jag aldrig.

L: De var moderna då ja?

Nels: 'Di var moderna och jag tänkte när jag kom till utanför New York-hamnen, på båten, det är nog hemskt. Jag såg ingen som hade plommonstop, så jag kasta ut plommonstopet i vattnet. Så när jag kom hit, då var det populärt!

L: Och Du såg ingen i New York?

Nels: No!

L: Varför var det populärt här då? Var dom efter här - tror Du?

Nels: Ja det vet jag inte vad det var fatt men jag stod och såg alla dom där på bryggan, för vi vänta ju halva dan till komma av - Du vet - båten. Och vi såg ju, gick opp och titta och så vänta vi och vi vänta. Det tog ju många timmar innan vi kom utav båten se.

L: Vad hade dom för hattar då i New York? Vanliga hattar?

Nels: Mjuka hattar. Filthattar.

L: Hade alla män huvudbonad?

Nels: Ja. Å ja.

L: Det var ingen som gick barhuvad?

Nels: No, no no. Ingen som 'geck barhuvad på den tiden.

L: Hade dom damasker också?

Nels: No det tror jag inte efter jag kan inte komma ihåg det. Tror inte det, men

L: Spats, eller vad heter det?

Nels: Ja spats ja. Spats. No, jag

L: Det var tidigare det kanske?

Nels: Ja när det vart lite varmare - but Du vet - när det var snö och kallt i mars så var det nästan lite snö när vi kom hit till sist.

L: Ja men då var det väl bra med damasker?

Nels: Ja visst; men det vart om sommaren, eller våren började,

L: Då det började bli varmare ja.

Nels: så det var lite slaskigt.

L: Men inga plommonstop i New York.

Nels: o. And! jag glömmer aldrig det, det var ju så dumt! Det var en ny hatt också!

L: Så Du var alltså en individualist?

Nels: Ja, försökte och vara det. Ja.

L: Så - Du kom hit då till Jamestown och Du hade en bekant här också som Du sa som Du kunde komma till?

Nels: Ja. Å ja.

L: Var bodde Din bekant? Var det ett fruntimmer eller?

Nels: No det var en faster. En moster! moster, som bodde där.

L: var bodde hon någonstans?

Nels: Hon bodde på Noland avenue.

L: Noland avenue.

Nels: Hon var gift.

L: Var hon också nere och mötte Dig?

Nels: Nej. No no. Jag kom ju till järnvägen här i Jamestown från New Jersey. I had to take the New Jersey Railroad see and come to Jamestown here. And then - så - en släkting till Mabel - var bekant med min aunt och onkel, You see. - så han kom ner och hämta mig på station där nere.

L: Jaha. Så - vad fick Du för intryck då när Du kom?

Nels: Väl det var hemskt. Det var hemskt intryck jag 'feck, när jag kom in på järnvägen här - kom ner där. Det såg så smutsigt ut och så hemskt mycket skrot och - lådor och allt möjligt, när Du kommer in från järnvägen.

L: Så det ligger i en håla där nere?

Nels: Ja, å, det var otäckt, jag tänkte. Men det var ju värre i New York city.

L: Hade de fortfarande hästvagnar?

Nels: Ja ja.

L: Hade dom det på den tiden?

Nels: 'Di hade ett par hästar där som 'di körde med. Här och där såg Du ju någon som körde ifrån fabriken, 'särskild en fabrik down there som gjorde tyg - vävnader - och sådant.

L: Det fanns fortfarande textilfabriker då?

Nels: Å ja! Oh yes. Oh sure. Å ja.

L: Jaha - och den låg alldeles nere vid järnvägsstationen?

Nels: No inte riktigt men You såg när 'di kom in från New Jersey. Du 'geck igenom mycket utav den gamla stan där nere och där var fabriken var och där häpnar jag to see ett par hästar som 'di körde med och 'di hade olika saker på vagnen.

L: Men där pratade de svenska i varje fall?

Nels: Å ja. Å ja.

L: Pratade de flesta svenska där?

Nels: Å, när Du kom hit så: gick Du in i en affär och **var** Du ville gå, en ölstuga, eller kafé, eller butik, var Du 'geck, så kunde Du få höra svenska.

L: Även sådana som inte var svenskar kunde en del ord?

Nels: Å ja.

L: Så de förstod vad Du sa.

Nels: Ja, because det var så många Du vet som kom ifrån Sverige, som vi säger: gröna. Det brukar vara en fabrik här nere, men vi brukar kalla det Missionshemmet. För alla svenskar som kom då, så börja dom där.

L: Missionshemmet?

Nels: Ja. - Vad var det jag skulle säga nu? - No. - - Jag kan inte komma ihåg och tänka på namnet. But - anyhow - det var en plats var alla svenskar möttes; nästan, och arbetade. 'Di fick arbete. Om 'di inte fick arbete någon annan plats så fick dom arbete där.

L: Vad tillverkade dom för någonting?

Nels: Well - allt stålarbete.

L: Ja järn.

Nels: Järnlådor och olika lådor för - well - cabinets - You know. And - 'di hade arbete för Staten också.

L: Jaha.

Nels: Och småsaker, som båtar, och så där vidare.

L: Betalade de lika bra som andra fabriker?

Nels: Å, ja. Å ja.

L: De gjorde det.

Nels: Det var en god plats att arbeta med. Jag arbetade inte där.

L: Nähä. Så Du kom till mostern då, på Noland avenue.

Nels: Ja.

L: Vad sa hon när Du kom?

Nels: Well hon hade ju reda på att jag skulle komma, jag hade skrivit från New York and min aunt, att jag ville inte stanna där, jag kommer hit. Dom visste.

L: Så Du hade skrivit ifrån Sverige då till henne?

Nels: No jag skrev från New York - se - å ja.

L: Vad sa hon då?

Nels: Well, hon sa: "Välkommen" förstås!

L: Och Du hade med Dig hälsningar?

Nels: Å ja. Å ja, jag hade hälsningar från hemmet. Så. And han arbetade. Hennes man, han arbetade på, han var en trapper. Do You know what that is - trapper - in the woods?

L: Å, han var en trapper då?

Nels: Yes.

L: Pälshandlare?

Nels: Ja ja. Han hade vart det i många många år ute i skogen, för sig själv.

L: Han levde på det!

Nels: Ja han levde på det och tjäna mycket pengar på det. Beaver. Beaver ja - å ja.

L: Säger Du det! Och han höll fortfarande på med det?

Nels: No no. Han hade gjort det förut, men han kom till stan och gifte sig med henne när dom var gamla och han arbeta på en fabrik, var jag börja och arbeta efter.

L: Så han skaffade Dig ett arbete då?

Nels: Noo han skaffade inte mig. Jag 'geck 'te en som hade - han var 'superintendare' på fabriken: Art Metal - and jag 'geck och fråga om han hade ett job och där fick jag ett job.

L: Så det var lätt att komma in då?

Nels: Å ja. Ja.

L: Och - när Du var svensk så var det inga svårigheter?

Nels: No det alla i fabriken tala svenska mesta.

L: Jaha.

Nels: Jag kommer ihåg, det var en som took the time, the time You know, a woman.

L: Ja.

Nels: Do You know what I mean?

L: Ja ja!

Nels: Ja. And - she said: "Du får börja och lära Dig tala engelska, jag förstår inte vad Du säger snart"! sa hon.

L: Bodde Du hos Din moster då ett tag?

Nels: Å ja. Å ja.

L: Så Du boardade där, som man sa då.

Nels: Ja, för en liten tid.

L: Jaha.

Nels: And then jag börja och få några dollar, så jag kunde sända hem och betala pengarna som jag lånade

L: Jaa.

Nels: och sen - och sen - försökte jag komma in med ett 'boardinghus, och det gjorde jag.

L: Var låg det någonstans? nere i stan?

Nels: Det var nere i mitten på stan också: Noland avenue.

L: Å Noland avenue.

Nels: Ja ett litet stycke ifrån.

L: Hur många var det på ett sådant där boarding house?

Nels: Ja vi var bara fyra.

L: Fyra stycken.

Nels: Fyra pojkar.

L: Då fick ni mat och rum?

Nels: Å ja.

L: och tvätt?

Nels: Å ja.

L: Så ni hade inga bekymmer?

Nels: Nej - ingenting.

L: Ordnade de en lunch åt Dig också?

Nels: No. Hon som 'runnade - den som hade boardinghuset - hon lagade matsäck också.

L: Hon gjorde det.

Nels: Å ja. Så vi hade det riktigt bra. Fruntimmer. - hon var ensam i familjen, så hon hade det nog riktigt bra. Hon var väldigt snäll mot oss.

L: Jaså och det var fyra svenskar då?

Nels: Å ja. Oh yes!

L: Bara pojkar?

Nels: Å ja. Yeah.

L: Hade ni var sitt rum eller?

Nels: Å ja. Var och en hade eget rum.

L: Jaså.

Nels: Yeah - and that was there in a big house and she ran it - and she worked hard - and she was quite crippled too - You know - in her hands.

L: Var hon änka kanske?

Nels: Ja hon var änka.

L: Var det ett jobb som de slog sig på när de kom över,

Nels: Å ja visst.

L: Till ta in ett par,

Nels: Oh yes.

L: som fick betala?

Nels: And that var ju populärt för en många många år.

L: Gjorde de bra affärer där då?

Nels: Å - 'di kunde tjäna pengar, om 'di gjorde det bra och "förstog och köpa mat som var inte så dyrbar och Du vet - och så där vidare. Om dom kunde hantera tvätten och skjortorna, stryka - och så där vidare.

L: Men de här unga pojkarna som kom, de hade matlust då?

Nels: Å ja! Vi kunde äta jämt!

L: Så Du hade allting efter ett tag då, förutom plommonstopet från Sverige!

Nels: Ja!

L: Det lämnade Du kvar, på Hudson river.

Nels: That's right. And I think I throwed the suitcase in too.

L: Säger Du Det!

Nels: A small. I had two 'suitkasar'.

L: Passade inte den in i omgivningen - eller?

Nels: No. Jag hade inte så mycket kvar, Du vet! Jag tyckte.

L: Du ville inte ha mera att bära på?

Nels: No. Jag klämde ihop 'et i en och kastade en. Jag gjorde, det kommer jag ihåg nu. Jag kasta den ut också.

L: Var det flera än Du som gjorde så?

Nels: Å ja. Det var många som - när dem kom dit -

L: Slängde ut?

Nels: No, som hade olika saker med sig: kläder och så där vidare - som dom tyckte att: de var inte nödvändigt att ha något mera och nu är vi i Amerika snart! Nu kastar vi ut det! Nu är det nya stilar här!

L: Jaså ni märkte det att folk var olik klädda?

Nels: Oh yes! Å ja.

L: Skorna var inte riktigt desamma.

Nels: Nej, that's it. yeh det är sant.

L: Och sedan efter ett tag så ångrade ni att ni hade slängt bort dem!

Nels: Ja visst! Dom hade ju gått bra emot .. på arbetet. Man kunde ha använt dom när man arbetade.

L: Vad köpte Du för arbetskläder? Var det overalls?

Nels: No no no. Vi just bara hade vanliga byxor och skjortor. Vi använde vad vi hade med.

L: Inga blåbyxor?

Nels: Nä då.

L: Använde inte arbetarna det?

Nels: Ja det gjorde dom, dom gamla. Dom gamla männen som arbeta där i många år.

L: Jaså inte de yngre?

Nels: Inte dom yngre. De ville inte gå hem och visa att dom hade blåbyxor, eller overalls, eller stuff like that - You know.

L: Nähä!

Nels: No no. Vi var lite snobbiga! And så hade vi en stockholmare också som bodde med oss när vi hade - när vi bodde hos den där gumman och han var så högfärdig Du vet. Han hade bytt hitom skjortan när han fick sluta arbetet. Så stoppa han ihop skjortan i fickan, i en påse, så hade han den och 'bärde hem. Så hade han en ren skjorta när han 'geck hem.

L: Jaha, så han såg ut som en office worker.

Nels: Å ja. So he looked like an office worker.

L: Så det var många tricks med i spelet.

Nels: Ja. 'Di var många sådana här småsaker som vi tänker på nu, det var dumt.

L: Ja, men man visste ju inte bättre - och

Nels: No, det är sant!

L: När Du först kom in då på Art Metal - det var en metallfabrik?

Nels: Å ja.

L: där ni gjorde?

Nels: dörrar, frames, frames för the dörrar och dörrar och fönster, 'framar' och så där vidare.

L: Och det var mycket med svetsning?

Nels: Å ja. Oh yes.

L: Hur gick arbetsdagarna och betalningen Du fick? Tyckte Du att det var bättre med en gång?

Nels: Well - man tyckte det var gott nog, för man hade ju ingenting när man kom hit Du vet.

L: Nej.

Nels: Och Du försökte och spara lite om Du kunde och Du tänkte på att: väl det blir ju bättre, men det var inte mycket betalt.

L: Du fick inte mycket kvar efter att Du hade betalat?

Nels: Oh no. Det var riktigt dåligt. När innan till vi fick betala våra skulder, som jag hade.

L: Ja visst ja, Du skickade hem pengar.

Nels: Ja å ja.

L: Ja.

Nels: Och sen hade jag lånat lite pengar hemma också förut, så jag försökte och skicka hem där också. Ja.

L: Du ville göra rätt för Dig.

Nels: Å ja. Så jag kunde börja på nytt då och försöka och gå from there se.

L: Och det fanns inga fackföreningar då i fabriken?

Nels: Yes.

L: När Du kom?

Nels: O ja, det var fackföreningar där också. Men vi behövde inte tillhöra dom om vi inte ville.

L: Inte det!

Nels: No, inte på den tiden, 'di gick

L: Ja men de andra arbetarna, var inte de **På** er då?

Nels: No, inte på **Den** tiden. 'Di brydde vi oss inte om, men; på senare; ett par år senare, då vart det lite andra saker med tillhöra.

L: Så då kom ordet Scabs in?

Nels: Ja, då ja, å ja. But; - jag stannade bara där i .. ett och ett halvt år, nä, två och ett halvt år stannade jag där på den.

L: 1930?

Nels: -1.

L: -31.

Nels: 30 på -31 var det, när jag stanna där.

L: Och då hade Du arbetat varje dag,

Nels: Ja.

L: tills den dan?

Nels: Inte så gott, but det var strejk, vart strejk i fabriken - see. Så vi arbetade i korta dagar, innan strejken and så vart det strejk se. Och så 'geck jag - och hade tillfälle, igenom en släkting 'te och börja och arbeta på en radi .. för .. kylarefabrik, för automobiler.

L: Å! på Blackstone?

Nels: Blackstone. Så jag 'geck till Blackstone med detsamma. Så jag var inte ute så länge på strejk, men jag 'geck dit, because jag hade en bekant som kände igen 'topmannen.

L: Oskar Linné?

Nels: Oskar Linné. Ja.

L: Jaha!

Nels: He was my brother in law - was to be. It just

L: Oskar Linné?

Nels: No no.

L: En som kände Oskar Linné?

Nels: Kände honom. Hans syster och min wife här, they were sisters - so that's why they worked together - see. So he knew him and he knew me and so he got me in that job and I started there and I worked there for over 35 years.

L: Så det är som man säger att: det är inte vad Du **vet**, utan det är **dem** Du känner det beror på?

Nels: I många fall.

L: Så i Ditt fall hjälpte det.

Nels: I detta fall hjälpte det. Men - it seemed to be att jag kunde göra vad dom bad mig om och göra, så jag var aldrig svarslös eller handlös, utan det 'geck rätt så bra, så jag vart supervisor down there in a short time after

L: Jaså Du!

Nels: för the rest of tiden.

L: Du avancerade fort då.

Nels: Ja det 'geck kvickt.

L: Vad gjorde Du för arbeten, om Du beskriver dem?

Nels: Well. När jag börja där nere på Blackstone, då var det ju att jag fick göra på maskiner, pressmaskiner Du vet, stampa ut småsaker och så där vidare, för kylare och så där vidare.

Different. Det var många olika saker Du fick lov och göra, men när dom kunde se att jag. Så gjorde jag. Jag 'feck lite 'särskilt belöning. Jag 'feck en plats. Jag 'feck göra the top tank - You know - for the radiators.

L: Ja.

Nels: And the same thing for the heaters. You know: the heaters for the cars?

L: Yeah; - were the (?) sits?

Nels: Yeah the (?), the tank that sit on the top of the (?) You see.

L: Jaa.

Nels: I got a press and they gave me the responsibility to take care of that and set it up and run it and see so there were plenty of all different types. So there was a little bit in favour for me.

L: Jaha!

Nels: So: that's what I worked on when he asked me to take over the supervisor job.

L: How big was this apartment then?

Nels: Well - some time I had 75 men.

L: I see!

Nels: Mhm. Both night and day.

L: So then You only had to walk around and

Nels: Oh yeah, that's all I did.

L: to check and see.

Nels: Three years.

L: Jaha. Då behövde Du inte vara med i fackföreningen?

Nels: No no. So I never joined.

L: Så Du var aldrig med i fackföreningen?

Nels: No. No.

L: Nähä. Och det var mest svenskar där då?

Nels: O ja, det var mycket svenskar, men det var många andra som inte var svenskar - olika.

L: När kom de in?

Nels: Well - det var svårt att säga, because: vi var ju här då 1931, men det var många som var ifrån stan här, som hade just börjat, unga pojkar, som var födda här - se. Så där nere var det inte många som var utlänningar eller svenskar.

L: Och Oskar Linné, han var den högste där?

Nels: Ja and han ville inte ta italienare in i fabriken.

L: Inte Det!

Nels: No. Han ville inte ha dem, men det var

L: Vad hade han fått emot dem?

Nels: Well det vet jag inte vad det var han hade emot dom. Men; Han tänkte väl på att de var lite mera i union.

L: Sympathizers.

Nels: Sympathizers - se.

L: Han tyckte inte om Unionen?

Nels: No, he didn't do, but they got the Union down there anyhow after a while.

L: Jaha.

Nels: So.

L: Så Du var inte utan arbete då under depressionen?

Nels: No no. No no.

L: Så Blackstone gick hela tiden?

Nels: Oh yeah. I never was out of work,

L: Nähä.

Nels: only the short few weeks that they were striking down the Art Metal, when I went to Blackstone.

L: Men möbelfabrikerna, de hade besvär under 30-talet?

Nels: 'Di hade mycket besvär.

L: Var fackföreningen värre emot arbetsledningen där, i jämförelse med på Blackstones?

Nels: No no, I don't. No det tror jag inte. Det var inte felet.

L: För Du hade ju Art Metal och Dahlström och Blackstone,

Nels: Och

L: var det någon mera inom metall. Och Crescent Tool.

Nels: Crescent Tool, and - and then: ball-bearing.

L: Och ball-bearings ja.

Nels: Ja.

L: Alltså; som fackföreningarna, kom de in överallt på en gång eller blev det successivt?

Nels: No 'di börja här och där, när arbetarna såg att det 'geck lite bättre 'te och ha fackförening. De 'feck lite mera betalt. Då börja dom på en annan plats. Jag kommer ihåg Oskar Linné, han var så arg på det här - och Hugo Lindgren,

L: Jaha.

Nels: i hans factory.

L: Vad hade han för fabrik?

Nels: Han hade en likadan fabrik. Gjorde steel. Stålmöbler.

L: Ungefär som Art Metal?

Nels: Å ja, almost nästan detsamma, men han gjorde det mera i stålgrej .. Jaha. .. stainless steel. I couldn't think. Stainless steel.

L: Å Stainless steel. Jahaa! Rostfritt stål.

Nels: Ja. Ja. Ja.

L: Var det för sjukhus?

Nels: Ja sjukhus och olika, bank - var 'di hade banks - You know. In the banks, they have doors and fancy entrences, dor frames and stuff like that

L: Sånt gjorde han.

Nels: i stainless steel. Oh yeah.

L: Jaha. Och de hade inte någon union heller från början?

Nels: Oh Heavens - No! He was the last one in town

L: Lindgren!

Nels: to get an union in there.

L: Säger Du Det!

Nels: And he said:

L: Hur klarade han sig från **det** då?

Nels: Well. Han hade svenskar som kom från Sverige, Du vet, to kom in och han försökte och få the oldtimers that they started to (?) the Union - and so on. They ordered a kind of flyers - You know - that they had around the factory.

L: Ja ja.

Nels: So he got with them.

L: Så han klarade sig i det längsta?

Nels: Å ja. Jag mötte honom 1928, så fort jag kom här.

L: Hugo Lindgren?

Nels: Ja. Han tillhörde Godtemplarna - Du ser.

L: Säger Du det!

Nels: Och han ville jag skulle gå ner och arbeta i hans fabrik, kort, ett short time after I came here - You know.

L: Å han hade fabrik då!

Nels: Oh yes!

L: Så han kom tidigt.

Nels: En liten small fabrik hade han, väldigt liten. Men han hade ett par svenskar och 'di satte in lite pengar - 'allahop - Du vet - när 'di börja och så byggde dom 'ett större fabrik och sen tog de ju ut **så** mycket pengar från vad 'di tjänade och bara tog så mycket som 'di behövde till leva på.

L: Och resten satte de in i fabriken?

Nels: I fabriken. Sen köpte han 'allahop, betala alla.

L: Å, han köpte ut dem!

Nels: Ja, han köpte ut dom 'allahop.

L: Hade han detta i huvudet då med detsamma?

Nels: Å ja, från början. Det hade han från början.

L: För han var ju en vanlig bondpojke som kom.

Nels: No, han var smedpojke.

L: Smedpojke!

Nels: Ja, hans far var smed.

L: Så han hade det i händerna då att arbeta med metall?

Nels: Å ja. Oh yes.

L: Jaha.

Nels: Mm.

L: Men han hade sina besvär med arbetarna.

Nels: Men jag ville inte börja to arbeta med honom, för jag tänkte han var så snål, Du vet. Han var så snål - så där.

L: Kunde ni se det?

Nels: Å, vi visste det, because han tillhörde logen; Godtemplarlogen Du vet

L: Ja ja.

Nels: och vi visste att han var snål. Och alla som hade känt honom förut. För han kom hit 19--
. what was it? -17?

L: Jaså, Så pass tidigt!

Nels: Ja, tror det var -17 or -18, jag tror, or; mabee, mabee -20. I can't remember now really,
but, anyhow, he came earlier then we did.

L: Så han hade lärt sig att vända på slantarna hemma.

Nels: Å - han var så snål så han var hemsk, Du vet. Jag hade en släkting, my sister gifte sig
med en svensk och 'di kom över - kom hit - och ville ha ett arbete, så jag 'geck till Hugo med
honom och bad om att han skulle få arbeta för honom.

L: Jaha.

Nels: Och då så fann han ett litet job för honom, så han stanna med honom en lång tid. Han
var en god arbetare också.

L: Jaha.

Nels: Så - vi var ju bekanta before då, Hugo and jag.

L: Ja.

Nels: Så det 'geck riktigt bra där för honom. Han tyckte om honom för han var en riktig
arbetare, en **god arbetare var han också**.

L: Så han hade tur då och fick arbetare.

Nels: O ja. Å ja. Oh yes! Han plocka ut dom som var fina och dom som inte ville arbeta, som
han sade, så 'geck dom, så länge som det 'geck, Du vet, 'te the Union och börja på och säga:
nu är det stopp. And då sa han: nu tog dom fabriken iväg från mig, sa han.

L: Sa han det?

Nels: Ja.

L: Slutade han då?

Nels: No no.

L: Han höll på.

Nels: No han höll på, men han

L: Han förstod att det gick inte att

Nels: Det 'geck inte och sätta sig emot dom. Å ja, han höll på i många år efter där.

L: Jaha.

Nels: Men han

L: Kom det några agitatorer från fackföreningen ifrån Sverige?

Nels: Å ja.

L: Ifrån Sverige?

Nels: Mhm.

L: Socialister?

Nels: Oh yes. Jag känner igen en, som började i Union där nere i hugos place .. plats.

L: Som var en fackföreningsman?

Nels: Oh yeah. Han var en riktig. -

L: För Du vet att många i godtemplarrörelsen, de var socialister.

Nels: Oh yeah.

L: Så han fick en sådan!

Nels: Oh yes.

L: Hur länge gick det då?

Nels: Well. - Jag kan inte komma ihåg hur länge det 'geck riktigt, men; det 'geck inte så länge,
but - han gjorde trouble för Hugo.

L: Jaså.

Nels: Å ja. Han börja med såna som riktigt kände att de behövde en Union där och 'di satte opp och 'di började i fackföreningen, så det gick åt skogen med Hugos.

L: Vari bestod de första kraven? Det var för att få mera betalt?

Nels: Ja.

L: Begärde de semester?

Nels: Well inte på en början.

L: Du hade inte semester när Du började på Art Metal?

Nels: No no. No no.

L: Inte på Blackstone heller?

Nels: Oh yes.

L: Hade Du det!

Nels: Å ja, efter, - när jag 'feck supervisor job.

L: Då hade Du det, men inte det första när Du arbetade?

Nels: No. No no.

L: Sjukersättning?

Nels: Inte. No. Inte det heller från början.

L: Inga sjukkassor?

Nels: Inga sjukkassor från början.

L: Men om Du t ex skadade ett finger eller någonting.

Nels: Ja.

L: Ja! Vart tog Du vägen då? Gick Du till doktorn?

Nels: Ja. Visst. Men då betalade ju

L: firman?

Nels: Inte firman, but Staten.

L: The New York state?

Nels: The New York State.

L: Säger Du det.

Nels: There were insurance. I cut my finger off.

L: Och det betalade staten New York då?

Nels: Ja. Mhm.

L: Men inte firman då?

Nels: No.

L: Och det behövde de inte heller, det var ingen lag?

Nels: Nä, det var ingen lag then.

L: Men fackföreningen: det var högre lön och kortare arbetsdag. Vad var det mera de begärde?

Nels: Well. 'Di begärde att 'di skulle ha något och säga till om när det var frågan om nya arbeten och så där vidare.

L: Jaså det var uppe tidigt?

Nels: Å ja.

L: Och det tyckte inte arbetsledningen om?

Nels: Nej. Nej. För 'di ville inte ha reda på hur mycket 'di tjänade.

L: Nähä. Det var deras okunnighet.

Nels: Å yeah. Å ja.

L: Men ledningen, de visste hur mycket arbetarna hade hela tiden?

Nels: O ja, det är sant.

L: Och de ansåg att de inte hade mera.

Nels: Ja.

L: Var det oroligheter i Jamestown?

Nels: Det var nog strejk här och där lite grand but det var inte så mycket.

L: Men 1917 var det ju bedrövliga upplopp. Då hade de polisen ute och ett jädra väsen.

Nels: Å ja. Oh yes.

L: Men det var det inte när Du kom hit?

Nels: No. No det var aldrig något riktigt svårt.

L: Nähä.

Nels: Men; 'di fick lov och använda polis utanför fabriken 'te och hålla ordning when the salary people went in - You know. Because we could go in when it was strike, the supervisors and the office force and

L: Ni kunde gå in?

Nels: Oh yeah. But they always had to have police enforcement

L: Jaha.

Nels: To let us in - see. Because they blocked the doors. The men blocked the doors, You see, and then the police had to open up so they could get in.

L: Och dom gick vakt där hela dan?

Nels: No - inte

L: Jag menar - dom som

Nels: Strejkarna ja. Å ja. De var där hela dan, och natten också.

L: Jaha. Vad sa folket i Jamestown? Höll de med arbetsledningen och fabriksägarna eller med arbetarna?

Nels: Arbetarna.

L: De höll med?

Nels: O ja.

L: I the City Hall nu till exempel,

Nels: Yes.

L: Vilka höll de med?

Nels: Ja de höll med fabriken.

L: Men då förlorade de ju röster. Var de inte rädda för det; politikerna?

Nels: No. No. 'Di had to stick with the authoroties.

L: With the money?

Nels: Yeah. Oh yeah.

L: Arbetsledningen hade pengarna, för det mesta.

Nels: Ja. Oh yes.

L: När Du blev supervisor; eller förman, - först,

Nels: Ja.

L: Vad hade Du för skydd. När arbetarna strejkade och fick mera betalt. Hur fick Du mera betalt. Gick Du upp och sa till: nu vill jag ha lika mycket?

Nels: No. Vi hade en ordning, en resolution, that: **so** much more, in **so** many days, **so** many months; **so** many years they kept on going, see, so they added to the money that You earned: so many percent: each year - each month. If there was something special comming up: if they made a little money; - the company - they always had

L: they got percentage?

Nels: Not really percent, but they felt that: Well - we got to add a little bit to them when the men in the factory gets a little more money. When they had a strike, or something like that.

But we had it in **so** many months - only. So: Three months, or six months, or some time a year - we got steps - going up a little bit - You see.

L: Oh I see. And You were satisfied with that?

Nels: Oh yeah. We always got satisfied with what we got.

L: So the supervisors and foremen, You never had any discipline problems?

Nels: No no. No no, we never. Not down there.

L: You felt it was all right?

Nels: Oh yeah - we were very satisfied. And then - You see - we never had. - If we were sick, or so, we always got pay for everything.

L: So there was an extra bonus then?

Nels: Oh yeah. There was an extra bonus.

L: Yes - But if - for instance - Oskar Linné had told You

Nels: Yeah.

L: If he didn't like Your supervising, he could tell You to go to Hell - and You had no ?

Nels: O. yeah. Oh yes.

L: no protection?

Nels: No no.

L: So that was a risk You took?

Nels: That's it. Oh yes that's it. That was the truth.

L: But

Nels: It did never happen down there.

L: No! I suppose, but

Nels: Yeah - You had to take a chance. You had to take a chance on that. You had to feel that You were working for the company.

L: When You worked on the floor as a regular worker. You could go home at night and You could go out and have a few drinks - and - if You came with a hang over the next day - You could still hang on down there. But if You were a supervisor!, You had to be careful.

Nels: Oh yeah. You couldn't. You couldn't do that.

L: You didn't do that?

Nels: If You did and there was somebody, so You could smell it, they wouldn't like it. They would report it.

L: So there was no drinking?

Nels: Noo. They were very strict down there anyhow.

L: At Dahlströms,

Nels: Yeah.

L: they hired a lot of Covenant people.

Nels: Yeah.

L: Algot Larson - he was a Covenant there.

Nels: No. It was Art Metal.

L: Oh that was at Art Metal!

Nels: Yeah.

L: He was a Covenant there?

Nels: Yes.

L: And they said that: if You were a Covenant, You were right in

Nels: You almost walked in to it, with no troubles.

L: No check points there!

Nels: No no.

L: So there was some truth in that?

Nels: Oh yes.

L: If You belonged to a good church, they would help You?

Nels: Oh yes.

L: Did You join that church?

Nels: I joined that church.

L: The Sion Covernants?

Nels: The Sion Covernants church - Oh yeah. I still belong there.

L: Jaha.

Nels: Oh yes.

L: Did most of the workers join the church?

Nels: Well - I wouldn't say most of them, no, I wouldn't say that, but quite a few of the people that felt that they needed a church. they joined it.

L: Your aunt, she belonged to the Covernants?

Nels: Oh yes. Yeah. Well. They got friendly with some people - and - introduced You to some people in the church and so on, so on. We happened to go to parties and different things to begin with and that's the way we got friendly. Yeah.

L: Then You came in to the Rosevelt aera.

Nels: Yeah.

L: And he made an eight hours work day.

Nels: That's right.

L: It's always a discussion. They said that he trigged the management into (?).

Nels: Yeah.

L: Is it true, do You think?

Nels: I think so. I think so. Because he said he was going to have one car in every garage and one chicken in every home.

L: No, that was Hoover!

Nels: Well. They said that it was Hoover that said it, but Rosevelt was the one that did it. But he said that he was going to do it, but there was a misstake, because; there was Rosevelt that said: "we gona have the man organized and we gona have him making money and we gona have those cars in every garage and we gona have a chicken in every house if they want it. But they talked about there was Hoover that said that. But he was on the Republican side so (? utelämnat).

L: Was president Rosevelt liked by the working men?

Nels: He was liked by the working men but not with the

L: The management didn't?

Nels: The management, Oh no. Because: he promised to much according to the management - You see.

L: But some of the workers - they were Republicans?

Nels: Well yes. - yes, that's true. A lot of the workers were Republicans, but still they stucked with Rosevelt, because they felt that he was the leader.

L: So: at that particular election then, a lot of (? Utelämnad fråga)?

Nels: Oh yes. Oh there was a real (?) now and then, when there was somebody like him. And the same way with Kennedy.

L: So there was a different aera. During the war,

Nels: Yeah.

L: then You had to shift over to the war industry.

Nels: That's right.

L: What did You make?

Nels: We had to keep on making radiators and then we made some a kind of a - what ever we called it now - some parts for the airoplanes. Small horns. They looks like. I can't remember what we call them. But we made quite a bit of work down to Blackstone, for the war, at that time. We had a lot of women working, cause the men

L: They came in to the plants?

Nels: Oh yeah. Oh yes. There were a lot of women working in all plants.

L: Did they do some heavy work at that time?

Nels: Oh yes.

L: Quite heavy work?

Nels: Oh yes and they did some heavy work too, when it was necessary to use them.

L: Oh I see.

Nels: Yeah.

L: Then the law came, that You couldn't refuse an Italian, or a Polack.

Nels: Well. Yeah that's right. But still Oskar Linné never had any Italian in; only one fellow.

L: During the war!

Nels: During the war.

L: How could it come?

Nels: I don't know how they got it, but it was no question about it, but You could see it, and hear it, and so on. Where ever we was - we don't know yet - why - but I had one fellow in my apartment, when I was supervisor. That was an Italian - how he got in, I don't know.

L: So he had to learn to speak a few Swedish words too then?

Nels: Oh yes, he could too.

L: Was he a good worker?

Nels: Oh yeah, a very good worker, a dependable guy, a **very** dependable guy. He worked for the company - not for to just be there - and put hes time in - You know - like some of the others.

L: So it was just an idea people got.

Nels: That's right. Oh yeah.

L: During the war, You couldn't have a strike.

Nels: No. Oh no.

L: Was it a law actually, or was it

Nels: Well I don't know if they made it a law, but there was ordinated, that there was not possible for anybody to strike, because then they just force them in to work. That's all it was.

L: If they refused to come in to work, (? utelämnat)?

Nels: Oh yeah, then they would have been drafted.

L: They would never take that chance?

Nels: Oh no.

L: So You didn't have any kind of strikes?

Nels: No. No. They were happy to have anybody that was able to work. Oh yes.

L: And people made a lot of money.

Nels: In a lot of places they made a lot of money too. Yeah. And even my whife was working in the factory then: to the (?) Plane Wings.

L: At the (?)?

Nels: Yeah with the (?).

L: Oh I see.

Nels: Oh yeah. Everybody was wanted, so she was in there and worked a little bit too.

L: During that time, You had more money to spend and You went to different organizations, and dances.

Nels: Yes. Oh yeah.

L: Which one did You join, the Wasa - or?

Nels: No, I didn't join any lodge.

L: No lodge!

Nels: Never.

L: In Jamestown!

Nels: No.

L: So Your interests then, outside of the work, was the soccer?

Nels: The soccer. Yeah.

L: But that was in the early years?

Nels: I quitted it -31 You see.

L: With the soccer?

Nels: Oh yeah.

L: But: for to play soccer, You had to belong to a team - and it was IOGT?

Nels: It was. Yeah. Oh yes.

L: That was the one You played with?

Nels: Yeah that's right.

L: Was it a special name on it?

Nels: Well; the Godtemplers.

L: Godtemplers?

Nels: Yeah - and then I played with the Scandia team, another team they had. The Scandia, they called that team. I was with the Ahlgren girls brother in law.

L: Å Gunnar Ahlgren?

Nels: Gunnar Ahlgrens brother. He played with the same team.

L: Scandia?

Nels: Scandia, at that time.

L: I see!

Nels: So I played with them for a while, in one year.

L: Were they semi professional?

Nels: No no, not really. No.

L: It was out in the east, in Connecticut, they paid the players.

Nels: Oh yeah, Oh they paid - oh yeah. There was bigger organizations.

L: But You never paid any players in Jamestown?

Nels: No.

L: But there was no problem to get players?

Nels: No, they came from Sweden, all the time. We had four teams, that I know, in Jamestown. See: the Reds and the Scandia and the Godtemplers and the Leif Ericson - had a team.

L: You had different fields too to play on then?

Nels: Oh yeah. Oh yeah. But we used to play in Buffalo, Cleveland, Midway Pennsylvania and different other places. I can't remember where else we played, but we had a league that we played in. So

L: And it was every Sunday then?

Nels: Pretty near every Sunday.

L: Did You go by train or?

Nels: Oh yeah.

L: Always by train?

Nels: With car, by that time. Some of the higher up guys, that belonged to the club, they had a car, so we usually went with a car then most of the time anyhow.

L: And it took all the Sunday then?

Nels: Oh yes.

L: So there was a full summer scheduel!

Nels: That's about it.

L: And the summers I suppose was pretty good.

Nels: Oh yes. Oh yes.

L: And You played the center half?

Nels: Center half, and höger halv.

L: Commandor in shief!

Nels: Yeah. Yeah that we used to call us.

L: What was the differens between Sleipner and Scandia?

Nels: Å there was. Det var stor skillnad.

L: På vad vis då?

Nels: Well de var mycket bättre spelar i Sleipner.

L: De var det?

Nels: Oh my heaven sake yes! Oh yes.

L: Det var skillnad så som natt och dag!

Nels: Oh yes. Oh yes. Yeah.

L: Ja, men: här fanns ju många flera. Ni spelade emot tyska lag och engelska lag?

Nels: No.

L: Inte här?

Nels: No, inte i Jamestown.

L: Jaså det var bara svenska lag ni mötte?

Nels: Ja, svenskar ja.

L: Jaha!

Nels: You see - those teams - they came up later on, in this country. foreigners, foreign teams, they came up later, You see and they bought players from all over the world, to play in those leagues.

L: Det blev senare, efter kriget?

Nels: Oh yeah. That was just a few years now: (?), the last year they were very little going on, but the year before, in 1980 -81 -82 -83,

L: They came up in the professionals.

Nels: Then they were real popular, but they died down, because they had to pay so much for the players.

L: Hur var publiksiffrorna när Du kom hit? Var det mycket tillslutning?

Nels: Oh yes. People came out really good at those days and they were friendly and it was enjoyable gatherings, do You know what I mean; in the ball games. Cause there wasn't much else to do! at those days!

L: Har Du barn?

Nels: No no no. No we never got.

L: Hur blev det med de barn som blev födda efter fotbollsspelare här? Var de intresserade?

Nels: No no, I can't remember one.

L: Vad berodde det på?

Nels: I wonder it too. They got interested in baseball and football; American.

L: I high school.

Nels: Yeah - in high school - see. And that took it away. And now; now it's started to be football again in colleges and high schools and all that.

L: Tredje generationen?

Nels: Yeah. We had a team from Oskarshamn, spelade här i Jamestown, två år sedan. And; så sände vi, ifrån Jamestown, ett lag till Oskarshamn förra året och de spelade där.

L: Jaha.

Nels: Så det har börjat riktigt hårt nu.

L: Det låg dött då en generation och sedan kommer det upp igen.

Nels: Yes.

L: Blev Du intresserad av baseball och av American football?

Nels: Oh yes!

L: Du blev intresserad?

Nels: Very.

L: Men Du spelar inte?

Nels: No no, jag spelar inte. Just för till vara roligt, ibland Du vet.

L: Jaha. Hur lång tid tog det för Dig att kunna följa med i baseball?

Nels: Well I picked that up very quick.

L: Du gjorde det?

Nels: O yeah. I could see the

L: Var det så för resten av svenskarna också?

Nels: Oh yes. They started to be interested, because of; because; there was sport - see. We loved sport, the Swedes, in every way and no matter what ever it was. (? Utelämnat).

L: Hade ni friidrott: löpning, boxning, brottning?

Nels: Ja. Yes.

L: Förekom det också?

Nels: Å ja mycket.

L: Var Du med i dessa?

Nels: Nej, i inget utav dom andra.

L: Men Du som var stor och kraftig skulle ha blivit en bra brottare.

Nels: Ja, but jag var inte intresserad i det. Fotboll var namnet, och hockey. Spelade lite hockey också. Och bandy.

L: Och det var ute på sjön då?

Nels: Ja ut på sjön.

L: Vad kallade ni the Chataqua lake när Du kom hit? Kallade de sjön Chataqua?

Nels: Chataqua.

L: Ja - men de gamla svenskarna sa det på ett annat sätt?

Nels: Not what I know.

L: Du hörde ingenting speciellt,

Nels: No no.

L: utan det var så. För det är ju ett svårt namn att uttala.

Nels: Oh yes, and to spell it.

L: Det är många som inte kan stava till det!

Nels: Å, det är många som har bott här i hela sitt liv och de kan inte stava det redigt. Det är riktigt svårt.

L: Så sporten, det var en stor del för svenskarna på 30-talet.
Nels: Oh yes. Very much.
L: Och under 20-talet också naturligtvis när Du kom.
Nels: Oh yeah. För många år sedan, före min tid, då brukade det ju komma hit riktigt stora spelare ifrån Göteborg. Det var ju olika, som (?), har varit här.
L: Och (?) och
Nels: Ja. Och
L: Vad hette han?
Nels: Ja. 'Di hade riktiga gubbar då.
L: Han var från Norrköping han!
Nels: Oh yes. And 'di hade många som hade vart här, but de var
L: De var här för ett tag bara
Nels: Ja.
L: och så åkte de tillbaka igen.
Nels: Å ja. Men det var ju 1915, -16 that 'di började på, för då var, kriget började ju -14 och då vart det dåligt med folk i detta landet också och i andra land, but i Sverige där ville dom ju demonstrera dom; eller mönstra dom och ta ut dom och då försökte dom och hoppa hit. Då 'geck dom ju på olika utländska båtar och kom hit.
L: Så hoppade de av då?
Nels: Ja. Det är vad dom gjorde Du ser.

L: Jaha. Arbetsledningarna på Art Metal, Dahlströms och på Crescent Tool och Blackstone, var dom intresserade av att stödja idrotten?
Nels: Nej. Inte något.
L: Ni fick aldrig hjälp?
Nels: Aldrig. Inte någon hjälp.
L: Så den generation som Oskar Larson, Karl Petterson,
Nels: Ja.
L: dom förstod inte vad fotboll var?
Nels: No. 'Di var inte intresserade alls.
L: De kunde inte förstå det att det vore bra att stödja arbetarna i form av idrott?
Nels: No.
L: Inte alls?
Nels: Inte alls. Det var aldrig talat om 'et.
L: Ni försökte aldrig att tigga pengar!
Nels: Det gick inte och tigga några pengar för sporten, det vet jag.
L: Det var många som ansåg att det var onödigt att ha sport?
Nels: Oh yeah!
L: Du arbetade tillräckligt i alla fall.
Nels: Ja - Du behövde inte exercera Dina krafter och Dina lemmar.
L: Ett slöseri med kroppens krafter.
Nels: Yeah. Oh yeah.

L: Det fanns inga löpare här då?
Nels: No - inga som var vidare.
L: Det kom inga från Sverige heller på uppvisning?
Nels: Neej. Nej. Nurmi var ju här i landet.
L: Erik Backman.
Nels: Ja. Men

L: Han var inte här?

Nels: No. No no inte här i Jamestown.

L: Det fanns inga löparbanor här då i Jamestown?

Nels: Nej inte i Jamestown - nej! Det var 'en farm country.

L: Och high schools hade inte det heller?

Nels: Nej. But 'di började med lite grand i högskolan men det var ju inte något märkvärdigt, because det var inte någon storlöpare som var här någon gång.

L: IOGT, sa Du, de hade en idrottsrörelse?

Nels: Ja.

L: Dom var rätt så starka på den tiden - under 20- och 30-talen?

Nels: Jaa.

L: Många medlemmar?

Nels: 'Di hade goda medlemmar.

L: Men Du var inte med i Logen?

Nels: No no.

L: Du var bara med i idrottsföreningen.

Nels: That's all.

L: Och sedan så var Du med i Sionskyrkan?

Nels: Oh yes.

L: I Missionskyrkan?

Nels: Oh yes.

L: Och Du gifte Dig - vilket år?

Nels: 1932.

L: Och det var med Mabel, Gladys Onstrand.

Nels: Ja.

L: Och - det var släkt i släkten, så att säga?

Nels: 'På släkt till släkt var det, på långt håll.

L: Ja och hon var född utav svenskar här i Jamestown?

Nels: Å ja. Ja. Å ja.

L: När blev Du medborgare? 1935 eller -37, eller?

Nels: Jag blev medborgare 1933, tror jag det var.

L: Så Du kunde lägga Din första röst då?

Nels: Å ja.

L: Vem röstade Du på?

Nels: Well jag tror jag röstade på Hoover

L: På Hoover.

Nels: den gången.

L: Jaha.

Nels: Jag kan inte komma ihåg säkert.

L: Var det någon som hade sagt till Dig att Du skulle rösta så?

Nels: Å ja. Det var ju såna. See: my brother in law, min svåger, han var ju en Republican, You see and han sa ju att: det var det bästa Du skulle göra och rösta.

L: Du trodde på det?

Nels: Ja, jag trodde på honom.

L: Det gick väl till på **det viset** i politiken?

Nels: Å - mycket.

L: Du kunde inte läsa tidningar om någonting?

Nels: Noo. Och inte 'förstog jag politics heller Du vet.

L: Du fick ta råd och anvisningar?

Nels: Å ja. Och Du vet Oskar Linné var den som var ledare i Jamestown för the Republican, för years and years and years.

L: Och Lincoln på Första Lutherska, var inte han?

Nels: David Lincoln? Jaa? han Republican. Oh yes.

L: Men Samuel Carlson, var han Republican också?

Nels: Well - han var nog lika bra på båda sidorna. Han ville inte

L: Han hade ju socialistiska idéer.

Nels: **Yes!** det hade han Du ser, men jag tror han tala 'om en utav avdelningen en gång, men nästa gången så var det för dom andra.

L: Så han var en riktig politiker!

Nels: Oh yes.

L: Vad tyckte en sådan som Oskar Linné om honom?

Nels: Väldigt bra.

L: De var personliga vänner naturligtvis.

Nels: Oh yes. Oh yeah. Oh yeah 'di var riktigt goda vänner.

L: Jaha.

Nels: Dom försökte och hjälpa varandra.

L: Jaha. Så den generationen, dom gjorde't bra?

Nels: 'Di gjorde det bra.

L: Och deras söner också. Dom övertog stora fabriker.

Nels: Oh yeah. Yeah.

L: Som Ridgie Linné, han övertog en stor kaka.

Nels: Oh yes. Yes. 'Di just tog rid of the factory now, a short time ago - and sold it to a big company; Armstrong Company.

L: Jaha.

Nels: They made money there. We made money for them there.

L: Så det var en fabrik utav klass.

Nels: Å ja, men det var en god fabrik och arbeta i, väldigt god.

L: Vad hände under 60-talet? Då började det att bli oroligt, fabriker började att flytta söderut. De sålde. Art Metal försvann, Crescent Tool försvann.

Nels: Ja. Och G. P. Danielsons.

L: De har också lagt igen?

Nels: Ja.

L: Vad berodde detta på? Var det dålig omsättning? Stridigheter?

Nels: Det berodde på att arbetslönerna här var för höga och neråt södern, neråt 'di 'södliga varma platserna var mycket billigare

L: Arbetskraft.

Nels: arbetskrafter. Det - vad som började.

L: Var tog folket här som blev utan arbete vägen då?

Nels: Well - dom gick på relief - the most.

L: Och flyttade ut en del?

Nels: En del 'flytta ju ut och köpte en liten stuga utanför och hade en liten gård och försökte arbeta där och tjänade lite pengar 'på't, på och plantera och

L: Så pass så de kunde hänga kvar.

Nels: Ja, så 'di kunde hänga fast.

L: Och många var för gamla för att flytta för att skaffa nytt arbete?

Nels: Yeah, oh sure! And 'di wouldn't accept them in the factories, the older ones You see.

L: Då blev det problem.

Nels: Yeah.

L: Du nämnde det här med tomater.

Nels: Yeah.

L: När lärde Du Dig att äta tomater? Hur många år var Du här innan dess?

Nels: Well jag var inte här så länge innan jag började och äta på riktigt.

L: Vad berodde det på då? Varför smakade de bättre här?

Nels: Well de smakade bättre, för att alla andra åt; tog en tomat - och stoppa den i mun och åt den. Om det var inte gott så spotta dom inte ut den. 'Di åt i alla fall - and - vi andra svenskarna, vi vart snart vana vid det dära. Och nu är det ju 'riktigt godsaker! Jag brukar ta en tomat och äta den, rätt utav, utan vidare salt eller något på den, från - just ifrån plantan - när vi planterar den.

L: När blev Du pensionerad?

Nels: -67.

L: -67. Men Du har väl sysselsatt Dig med någonting efter det?

Nels: Å ja. Jag haft ett par hus jag byggde; Not - Inte byggde det andra, det var byggt förut. Det första huset vi bodde i, - inte det första - men; jag köpte ett hus för 68 hundra kronor. No! Nej! Inte that one! Twenty .. 28 hundra kronor betalade jag för det första huset vi hade; 1931. Men sen byggde vi ett hus opp på - utanför stan - oppåt Lakewood till - som vi byggde själva - min fru och jag - och. - Hade lite hjälp med en del saker. Vi bodde där till 1967. 1967. And then vi sålde det när jag, when I retired. And then we went downtown and bought a house and I fixed that up, inside and out and sold that efter two and a half years and then I bought another one. I fixed that up quite a bit and arranged it, so it looked real nice inside and outside.

L: Så Du hade full arbetssysselsättning även efteråt?

Nels: Oh yeah. Oh yeah, I was buzy all the time, till vi flytta ner här, hit, 19- .. ja, what was it? Vi har vart här i tolv år i alla fall, så det var: -76.

L: Jaha.

Nels: Och nu håller jag på och arbetar lite för det där hemmet här borta, Du vet; volutar - see.

L: Maintenance?

Nels: No, not maintenance, but; take people to the doctor and wheel chair work, and so on - and - a little bit here and there - and things like that.

L: Å - på så vis - ja. You're buzy.

Nels: Oh yeah. I take care of the frontier - You know - plant some trees and bushes and roses, - and stuff like that and cut the grass - and; so on. Which I don't have to do, but I - I do it - cause I like it.

L: Ja. Och sen går ni in på morgnarna och har en kopp kaffe med Hugo Lindgren.

Nels: Yes, every morning.

L: och diskuterar de gamla tiderna.

Nels: Och det kokar jag.

L: Jaså Du kokar kaffet!

Nels: Jag kokar kaffet, varenda dag, i åtta år.

L: Och det är klockan nio?

Nels: Ja.

L: Inget under eftermiddagen?

Nels: Ibland så kommer dom in och tar en liten kaffetår, eller te och värmer vattnet och har lite te på eftermiddan. - Så -

L: Och här är fullbelagt alltid?

Nels: Å ja.

L: Många står i kö?

Nels: 465, tror jag det är, som väntar på till komma in här.

L: För att komma in.

Nels: Ja.

L: Hur många är det som finns här nere på anläggningen?

Nels: 82, I think it is, 82 personer som bor här.

L: Och de flesta sköter sig själva?

Nels: Å ja, 'allahopa gör.

L: Alla sköter sig själva?

Nels: Här, ja. Alla här.

L: Men inne i det stora hemmet där?

Nels: Oh no. That's. Det är många där, of course, 'di kan ju inte

L: Det är ett vårdhem?

Nels: Ja det är vårdhem - ja.

L: Du ångrar inte att Du tog steget över till Amerika?

Nels: Neej, men jag gick

L: Har Du varit tillbaka någon gång?

Nels: Å ja. I have. Jag hälsa på min mor innan hon dog. Min far dog före henne och min mor dog 1954, så jag flög hem då och hälsa på, så hon lämnade också när jag skulle åka tillbaka, så jag såg henne i alla fall. But det var det enda jag gick hem för to se; hälsa henne. För - mina bröder och systrar - 'di brydde sig inte om 'te komma hit, eller hälsa på. 'Di 'geck till Frankrike och Italy and Belgiem - and all over the world and visited in their vacation time. So I said: "When You come here, to this country and visit, I'll come over and see You too". But there was only one, my sister, they came over.

L: Bara på besök?

Nels: No, hon stanna här till dom